

Hoe houden we onze wilde planten wild?

Om de achteruitgang van de biodiversiteit te keren wordt er massaal actie ondernomen. Het toepassen van kant en klare zaadmengsels of zaadbommen is daarbij favoriet. Ze bieden 'instant' stuifmeel en nectar voor onze afnemende bijen en vlinders. Maar het draagt niet bij aan het behoud van onze wilde planten. FLORON is van mening dat we terughoudend moeten zijn met inzaaien en schreef een handreiking met beslisschema.

Het is hartverwarmend dat lokale overheden en bewoners actief willen bijdragen aan het behoud van de biodiversiteit in hun woonomgeving. Inzaaien van bloemenmengsels om bijen en vlinders te helpen wordt gezien als een snelle en makkelijke manier om de verarmde natuur een handje te helpen.

Dergelijke ingezaaide stroken degraderen onze wilde bloemen echter tot "nectar" mix. Zo vergeten we niet alleen dat insecten meer dan nectar nodig hebben, maar we doen ook de lokale wilde planten tekort. Die maken evengoed deel uit van ons natuurlijk erfgoed als insecten.

Het is wenselijk dat er kwaliteitsnormen voor het toepassen van zaadmengsels worden opgesteld. Vlinder- en bijenmengsels - vaak inclusief zaden van planten die van nature niet in Nederland voorkomen (exoten) of in een samenstelling die je nergens in het wild zult tegenkomen - mogen nu gewoon op grote schaal worden toegepast.

Het inzaaien van deze bloemenmengsels pakt bovendien niet het échte probleem aan van de afnemende bloemrijkdom in het buitengebied, die aan de basis staat van de afname van insecten. Door een overschot aan stikstof of door klepelbeheer zijn veel vegetaties verarmd. Bloemen zijn verdwenen en enkele hoog opgaande grassen en ruigtekruiden domineren. Door in te zetten op ecologisch beheer kunnen we - op termijn - de

bloemrijkdom herstellen. Zeker in het buitengebied komen nog bermenvegetaties voor met een voor de streek kenmerkende soortensamenstelling. Schrale bermen met Hondsviooltje of Blauwe knoop, of bomenrijen met een ondergroei van Havikskruiden en Hengel. Wie in zulke gebieden écht iets wil doen voor de biodiversiteit, kan het best goed ecologisch beheer voeren dat gericht is op behoud van de nog aanwezige flora en fauna².

Het is verleidelijk om de vegetatie een 'bloemrijke' start te geven

door het inzaaien van een zaadmengsel. Om meerdere redenen is dat niet wenselijk.

1. Veel van de ingezaaide soorten overleven het niet op hun nieuwe – nog te voedselrijke – adoptielocatie. Na een paar jaar resteren alleen de meest concurrentiekrachtige soorten (zie artikel blz. 14-15).
2. Door in te zaaien geef je inheemse planten geen tijd om zich op natuurlijke wijze door het landschap te bewegen en zich vanuit de zaadbank of vanuit aangrenzende gebieden te vestigen.

Ingezaaide berm bij Halfweg (Overijssel), 'instant' stuifmeel en nectar voor insecten, maar ingezaaid zonder oog voor de kenmerkende streekeigen flora. Foto: Edwin Dijkhuis.

FLORON-standpunt over inzaaien:

Nee, tenzij...

Uitgangspunt is dat eerst gekeken wordt naar de actuele situatie én naar goed doordacht beheer. Alleen als blijkt dat daarmee de gestelde floristische doelen niet kunnen worden bereikt, kan inzaaien van zaden van regionaal voorkomende inheemse soorten een optie zijn. Denk daarbij aan het uitblijven van vestiging van de gewenste planten uit de zaadbank of aan populaties van bedreigde planten die zo klein zijn geworden dat ze zich niet meer kunnen herstellen. FLORON ziet inzaai of het opbrengen van maaisel als een laatste redmiddel.

3. Relictpopulaties van zeldzame planten dreigen te verdwijnen door inzaai. Raadpleeg vóór inzaai overwogen wordt altijd de NDFF of, beter nog, bekijk ter plekke wat er (nog) aan waarden aanwezig is! Als er kleine relictpopulaties van ernstig bedreigde planten voorkomen kan gericht inzaaien met autochtoon materiaal noodzakelijk zijn om ze te behoeden voor lokaal uitsterven¹ (zie artikel blz. 16-18).

4. Inzaaien is kostbaar. Geld dat beter in goed doordacht beheer gestoken kan worden. Continuïteit bij het beheer is voor behoud van veel planten van groot belang. Ondoordacht, impulsief enthousiasme – hoe aanstekelijk ook vanuit menselijk perspectief – helpt de biodiversiteit niet altijd, en zeker niet op de lange termijn.

Pas als na het aanpassen van het beheer vestiging van de gewenste planten uitblijft³ – en de juiste standplaatscondities aanwezig zijn – kan overwogen worden om in te zaaien. Kies in dat geval voor een met zorg samengesteld inheems zaadmengsel met soorten die **historisch** in de regio voorkomen of voor maaisel dat afkomstig is

van een aangrenzend gebied. Dat sluit beter aan op het streekeigen karakter van de lokale flora. Een wilde bloemenweide in Friesland, vol met pinksterbloemen en paardenbloemen, heeft een ander karakter dan een wilde bloemenweide op de Sint Pietersberg met Harige ratelaar en orchideeën. Het zijn verschillen die we moeten koesteren door zeer terughoudend te zijn met inzaaien.

Tekst: Edwin Dijkhuis & Sascha van der Meer

FLORON

Bronnen / voetnoten

1. Standpunt FLORON m.b.t. introductie, herintroductie en bijplaatsen van plantenmateriaal. Te downloaden op floron.nl/publicaties/digitaal
2. Stip, A. & J.E. Dijkhuis. 2021. Veldgids ecologische bermbeheer. FLORON & De Vlinderstichting.
3. Of als uit onderzoek of eerdere ervaringen blijkt dat deze soorten niet meer levensvatbaar in de zaadbank aanwezig zijn.
4. Groningen Institute of Archaeology (GIA) / Deutsches Archaeologisches Institute Berlin (DAI). Digitale Plantenatlas Project (plantatlas.eu). R.T.J. Cappers, R. Neef & R.M. Bekker.

Zaad van Watergentiaan (*Nymphoides peltata*).
Foto: Dirk Fennema.⁴

Stichting

Het Levend archief

Om de nog aanwezige genetische diversiteit van onze wilde planten veilig te stellen is in 2018 Stichting Het Levend archief opgericht. Universiteiten, kenniscentra (waaronder FLORON), natuurbeheerders, botanische tuinen, gespecialiseerde kwekers en natuur- en landschapsorganisaties zetten zich binnen de stichting gezamenlijk in voor het behoud van de Nederlandse flora. Dit doen ze door zaden te verzamelen van alle inheemse plantensoorten, te beginnen met de meest bedreigde soorten, en deze op te slaan in de Nationale Zadencollectie. Zaden uit de Nationale Zadencollectie kunnen worden gebruikt voor populatieherstel. Zo kunnen kleine, niet meer levensvatbare, populaties worden versterkt met genetisch materiaal dat eerder is verzameld in dezelfde populatie of in de regio. Meer informatie: hetlevendarchief.nl